

ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE VE DEVLETLERARASI POLİTİKADA BARIŞ KAVRAMI

İlkay ÇIKLA*

Özet

Barış, günümüzde uluslararası politikada ve günlük yaşantıda en fazla ihtiyaç duyulan olgulardan biri olmasına rağmen gerekli ilgiyi görmemektedir. Son yıllarda uluslararası politikada savaşlar ve gerilimler artarak devam etmektedir. Bunun yanında bireyler de çoğu zaman günlük hayatlarında uzlaşmayı nasıl sağlayacaklarını bilememektedirler. Türkiye’de de barış anlayışının gerek akademik alanda, gerekse bireyler arasında yeterince gelişmediği görülmektedir ve bu durumun Türkiye’nin barışa daha fazla odaklanması gerektiğine işaret ettiği söylenilebilir. Bu çalışma barışı daha iyi anlamak ve barış çalışmaları tarihini incelemek amacıyla hazırlanmıştır. İlk olarak uluslararası politikada ampirik açıdan barış fikirlerinin gelişimi, ardından da teorik (akademik) olarak Uluslararası İlişkiler alanında barışın kavramsallaştırılması incelenecektir. Çalışmada ayrıca barış kavramına katkıda bulunan başlıca isimlere ve onların görüşlerine de değinilecektir.

Anahtar Kelimeler: Galtung, barış kavramı, barış çalışmaları, negatif barış, pozitif barış

PEACE CONCEPT IN INTERNATIONAL RELATIONS AND INTERNATIONAL POLITICS

Abstract

Although peace is one of the phenomena needed most both in international relations and in our daily lives, this is a topic which does not receive the attention which it deserves. With a growing number of wars in the world, and an increasing level of tension currently attracting attention in the field of international relations, it is notable that many people also experience difficulties in achieving consensus in their daily lives. A sense of peace does not appear to have developed in Turkey, either in academic studies or in interpersonal relationships, and it can be argued that Turkey

* Akdeniz Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Doktora Öğrencisi, ilkaycikla@akdeniz.edu.tr

needs to focus more on establishing peace at all levels. This article was written in order to promote a greater understanding of peace and, in this context, to explore the history of peace studies. The first part of the article concentrates on the development of ideas of peace in international relations from an empirical point of view, while in the second part the theoretical conceptualization of peace in International Relations is explored. In the article, reference will be made to the names and the ideas of the most notable thinkers in the study of peace.

Key Words: Galtung, peace concept, peace studies, negative peace, positive peace

Giriş

Cicero: 'En kötü barış en haklı savaştan iyidir.'

Tarihteki ilk medeniyetlerden itibaren barış, ideal düzen olarak görülmüş; şairler tarafından yazılmış; ressamalar tarafından resmedilmiş; düşünürler, politikacılar, felsefeciler tarafından barışın en başarılı şekilde nasıl kurulabileceği tartışılmıştır. Barış 1900'ler sonrasında akademik olarak kavramsallaştırılmıştır. Galtung'un barış kavramı tanımlaması Uluslararası İlişkiler alanında en yaygın kabul gören tanımlamalar olmuştur¹; Galtung, savaşın ve kişisel şiddetin olmaması durumunu negatif barış; yapısal şiddetin (sosyal adaletsizliğin) olmaması durumunu da pozitif barış olarak belirtmiştir.² Galtung, insanlara bedensel ve zihinsel potansiyellerinin gerisinde kalmaları için uygulanan etkileri şiddet olarak değerlendirmiş ve şiddet konusunda ekonomik yetersizliklerden savaflara, ideolojik baskılardan tehditlere kadar çok geniş kapsamlı bir çerçeve çizmiştir.³

20. yy itibariyle savafların önlenmesi konusunda devletlerarası politikada girişimler yapılmaya başlanmıştır; ancak yapılan tüm çalışmalara rağmen henüz dünya barışının tesis edilebildiğini-ve de yakın gelecekte tesis edilebileceğini

¹ Nigel Young , "Concepts of Peace: From to the Present", **Ethics & International Affairs** , Cilt 27, Sayı2, 2013, s. 170.

² Johan Galtung, "Violence, Peace, and Peace Research", **Journal of Peace Research**, Cilt 6, Sayı 3, 1969, s.167, 183.

³ A.g.e., s.168-173.

söylemek mümkün değildir. II. Dünya Savaşı sonrasında gelişmiş devletlerin birbirleriyle çatıştığı büyük çaplı bir savaşın yaşanmamış olması barış için olumlu bir gelişme olarak nitelendirilebilir; ancak dünya genelinde çatışmalar ve buna bağlı ölümler devam etmektedir. 1946-2013 arasında silahlı çatışmaları inceleyen Themnér ve Wallensteen, dünya genelindeki çatışma sayılarının 1991 yılında en yüksek düzeye ulaştığını ve daha sonra azalan bir grafik izlediğini; bununla beraber 2012'ye oranla 2013 yılında çatışma oranlarının yükseldiğini söylemişlerdir.⁴

Global Peace Index (GPI), son sekiz yılda çatışmaların arttığını ve Dünya'nın giderek daha az güvenli hale geldiğini açıklamıştır. GPI, Birleşmiş Milletler (BM) Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin son verilerine göre 50 milyon kişinin çatışmalar nedeniyle mülteci durumuna düştüğünü ve bu sayının üçte birinin Suriye ve Irak'taki çatışmalardan kaçan mültecilerin oluşturduğunu belirterek bu rakamların II. Dünya Savaşı sonrasındaki en yüksek mülteci rakamları olduğunu altını çizmiştir. GPI, çatışmalarda harcanan büyük meblağlara da dikkat çekmiştir: 2014 yılında çatışmalar için harcanan toplam miktarın 13.4 trilyon dolar civarında tahmin edildiğini ve bu rakamın dünyanın toplam gayri safi milli hasılasının %13.4'ü kadar olduğunu belirtmiştir. Bu rakam: Brezilya, Kanada, Fransa, Almanya, İspanya ve Birleşik Krallık ekonomilerinin toplamına denktir.⁵

Barış konusunda bu karamsar tabloya rağmen daha iyimser bir bakış açısına sahip akademisyenler bulunmaktadır. Hegre vd. 2010-2050 arasında yaşanmış ve yaşanabilecek potansiyel çatışmaları değerlendirmişler ve Dünya genelindeki çatışma oranlarının 2050'ye kadar azalacağını tahmininde bulunmuşlardır.⁶ Bu tahminlerine gerekçe olarak ise, yoksulluğun ve bebek ölümlerinin önümüzdeki yirmi yılda azalacağı ve eğitim oranlarının da yükseleceği tahminlerini göstermişlerdir.⁷ Bu tahminler Dünya barışı için umut verici olmakla birlikte, yakın gelecekte özellikle Ortadoğu'nun barış beklentilerinden uzak görüldüğü söylenilebilir.

⁴ Lotta Themnér ve Peter Wallensteen, "Armed Conflicts, 1946-2013", **Journal of Peace Research**, Cilt 51, Sayı 4, 2014, s.541-542.

⁵ Global Peace Index 2015, **Institute for Economics & Peace**, Measuring Peace, Its Causes and Its Economic Value, s.2,3. (Çevrimiçi, http://economicsandpeace.org/wp-content/uploads/2015/06/Global-Peace-Index-Report-2015_0.pdf, Erişim Tarihi:10 Mart 2016).

⁶ Havard Hegre v.d., "Predicting Armed Conflict, 2010-2050", **International Studies Quarterly**, Cilt 52, Sayı7, 2013, s.2,12,13.

⁷ Hegre v.d., "Predicting Armed Conflict, 2010-2050", s.2.

Richmond, barış kelimesinin günlük hayatta uygulanan çözümleri değil; devletlerarası dengeleri ifade ettiğini ve Kamboçya, Demokratik Kongo, Balkanlar, Afganistan ve diğer birçok çatışma bölgelerindeki barış inşa süreçlerinin bu hataya şahitlik ettiğini belirtmiştir. Richmond, Uluslararası İlişkiler alanında barış kavramı araştırmalarını geliştirmek adına çalışmalar yapıldığı belirtmiştir. Richmond, bu çalışmaların barış yerine savaşa, uluslararası sistemin vahşiliğine ve güç dengesine odaklandığı eleştirilerini yapmış ve Erasmus ve Einstein'ın da belirttiği üzere barışın savaştan ayrı bir çalışma alanı olduğunu ifade etmiştir.⁸

Barışın günlük yaşama yansıtılmaması konusunda yapılan eleştirilerin haklılığının yanında, -sınırlı da olsa- bu konuda yapılan girişimler bulunmaktadır. Örneğin BM, barış kültürünün yaratılması ve günlük hayatta uygulanmaya konulması konusunda çalışmalar yapmaktadır.⁹ Yine kuruluşların, örgütlenmelerin, meslek gruplarının, duyarlı yurttaşların, dini örgütlenmelerin ve gönüllerin gerçekleştirdiği gönüllü faaliyetler toplumdaki barış bilincinin yükseltilmesine yardım etmektedirler.¹⁰ Barış, geçtiğimiz yüzyılda gerçekleştirilen sivil toplum çalışmaları çalışmalar sayesinde günümüzde geniş bir çerçevede incelenmeye başlamış: sivil haklar, insan hakları, silahsızlanma, kadın-erkek eşitliği, küresel fakirlik, gelişmişlik, çevre gibi birçok konuyu içerir duruma gelmiştir.¹¹

Türkiye Cumhuriyeti dış politikası Atatürk'ün "Yurtta Barış, Cihanda Barış" ilkesi üzerine kurulmasına rağmen, barış çalışmalarının Türkiye'de gelişmediği görülmektedir. Türkiye'nin bulunduğu coğrafyada (Irak, Suriye, Gürcistan, Ermenistan) uzun süreli iç ve dış çatışmalar bulunmaktadır. Çatışma bölgelerine yakın ülkelerde istikrarsızlık ve çatışma risklerinin diğer bölgelerden daha fazla olması¹² nedeniyle Türkiye'nin barış çalışmalarına daha fazla önem vermesi gerekmektedir. Ayrıca Türkiye'de suç oranları büyük bir hızla artarken¹³, bu suçlar

⁸ Oliver Richmond, **Peace in International Relations**, Newyork, Routledge Taylor Francis, 2008, s.1.

⁹ Jeannie Lum, "Peace Education: Past, Present, and Future", **Journal of Peace Education**, Cilt 11, Sayı 3, 2013, s. 221.

¹⁰ A.g.e., s.215-218.

¹¹ Young, "Concepts of Peace: From to the Present", s. 158.

¹² Hegre v.d., "Predicting Armed Conflict, 2010–2050", s.4-7.

¹³ T.C. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, 1970–2015 Yılları Arasında Ceza İnfaz Kurumlarında Bulunanların Aylara Göre Dağılımı (Çevrimiçi, http://www.cte.adalet.gov.tr/menudekiler/istatistikler/yeni_yillar.asp, Erişim tarihi: 20 Haziran 2015).

içerisinde şiddet içerikli suçlar çoğunluğu oluşturmaktadır.¹⁴ Bu durum Türkiye’de günlük yaşama etki edecek bir barış anlayışına ne denli ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir.

1.Devletlerarası Politikada Barış Kavramı

Barış, bir hedef midir yoksa bir süreç midir? Bu soruya tarihsel olarak devletlerarası politika açısından bakıldığında, barışın daha çok hedef olarak düşünüldüğü; hedef öncesi süreç ise savaştan geçtiği görülmektedir. Büyük İskender’den itibaren ünlü komutanlar büyük bir dünya imparatorluğu ve barışı kurmaya çalışmışlardır. Napolyon’un Avrupa’yı Fransa çatısı altında birleştirerek Avrupa barışı kurma girişimi, Hitler’in büyük Almanya hedefi ile kendi barışını kurma planları; barışın sadece hedef olarak görülmesinin sıkıntılarını gözler önüne sermiştir. Barışı hedef ve süreç olarak gören Avrupa Birliği’nde ise, barış inşası Kant, Locke, Paine gibi idealistlerce savunulan uluslararası barış hedefleriyle oluşturulmuş ve liberal-internasyonalizm, pluralizm ve işlevselcilik de eklenerek ve sürdürülebilir barış yaratılmıştır.¹⁵

Tarih boyunca yayılcı imparatorluklar kendi sınırları içerisinde ve kendi anlayışları çerçevesinde egemen oldukları düzeni barış olarak tanımlamıştır; Roma İmparatorluğu sınırları içerisinde sıkı bir kontrole dayanan Pax Romana¹⁶ bu konuda iyi bir örnektir. Pax kelimesi Latince barış anlamındadır¹⁷ ve Roma Barışı-Pax Romana ifadesi günümüzde sosyal barış kavramı ile hiçbir şekilde bağdaşmayan: kölelik, kölelere şiddet, sosyal sınıflar gibi öğelerine rağmen Roma barışını anlatan bir ifade olarak kullanılmaktadır.¹⁸ Pax Romana ifadesi, Roma İmparatorluğu’nun

¹⁴ T.C. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, Bazı Suç Gruplarına Göre Dağılım (Çevrimiçi, <http://www.cte.adalet.gov.tr/>, Erişim tarihi: 20 Haziran 2015)

¹⁵ Richmond, Peace in International Relations, s.22,25.

¹⁶ A.g.e., s.2, 7.

¹⁷ Laurie Bauer ve Winifred Bauer, “Playing with Tradition”, *Journal of Folklore Research*, Cilt 44, Sayı 2/3, 2007, s.190.

¹⁸ K. R. Bradley, “İnceleme: Paul Petit ve James Willis, Pax Romana”, *The Classical Journal*, Cilt 75, Sayı 1, 1979, s.68-69.

sosyal ve ahlaki düzeni ile ilgili kullanılmış ve ayrıca zaman zaman Roma tanrılarının ve zaferin barış kavramına eşlik ettikleri görülmüştür.¹⁹

Ortaçağ Avrupa'sında Kutsal Roma İmparatorluğu'nun zayıflaması ile ortaya çıkan irili ufaklı devletlerin birbirleriyle bitmeyen savaşları uluslararası politikada barışı çabalarının başlamasına neden olmuştur. 1618'de arasında Avrupa prenslikleri, Avrupa devletleri ve Kutsal Roma İmparatorluğu'nun da katıldığı Otuz Yıl Savaşları başlamış ve 1648 yılında, o tarihe kadar düzenlenmiş en büyük uluslararası kongrede Westfalya Barışı imzalanmıştır. Westfalya Barışı ile devletlerarasında güvenlik ve egemenlik haklarına dayalı bir uluslararası sistem kabul edilmiştir. Sander, 'modern dünya'nın Westfalya'dan çok İspanya Veraset Savaşları sonrası imzalanan 1713 Utrecht Barışı ile kurulduğunu söylemektedir. Utrecht Barışı ile Westfalya sonrası kurulan uluslararası sistem doğrulanmış ve bu barıştan İngiltere güçlenerek çıkmıştır.²⁰ Sonraki yıllarda ise, barış ifadesi Pax Britanya ile birlikte anılmış; İngiltere'nin deniz üstünlüğüne dayanan ve deniz aşırı kolonilerinin ticaretinden oluşan düzeni ifade etmek için kullanılmıştır.²¹

Napolyon Savaşları sonrasında 1815 Viyana Kongresi düzenlenmiş, Avrupa'da süper güçler arasında liberal bir barış sistemi kurulması amacıyla periyodik aralıklarla konferansların yapılması düşünülmüştür. Öngörülen barış sistemi; müdahale kapasitesi, müdahaleden kaçınmak ve savaş öncesinde iş birliği temeline dayanmıştır.²²

Richmond, Fransız İhtilali ve Amerikan Devrimi'ni liberal barış hareketleri içerisinde değerlendirmiş, bu hareketler tarafından sembolize edilen self-determinasyon hakkının toprak egemenliğinde (devlet içinde ve kolonilerde) çatışmalarına neden olmasını da ironi olarak nitelendirmiştir. Richmond, ayrıca 1864'de düzenlenen Cenevre Konvansiyonu'nun barış açısından önemini altını çizmiştir. Bu konvansiyonda uluslararası insanlık kanunları oluşturulmuş ve savaş sırasında devletlerin yapabilecekleri hukuki eylemler belirtilmiştir. Cenevre Konvansiyonu ile oluşturulan Uluslararası Kıızıl Haç Komitesi en eski insani örgüt

¹⁹ Arnaldo Momigliano, "The Peace of the Ara Pacis", **Journal of the Warburg and Courtauld Institutes**, Cilt 5, 1942, s. 228-231.

²⁰ Oral Sander, **Siyasi Tarih, İlk Çağlardan 1918'e**, Ankara, İmge Kitabevi, 2005, s.100-101,105-2017.

²¹ Richmond, *Peace in International Relations*, s.7.

²² A.g.e., s.26.

olarak savaş zamanlarında insan haklarını gözetmeye başlamıştır.²³ 1899 ve 1907 Lahey Konferansları'nda silah sınırlandırmaları yapılmış ve savaş kuralları belirlenmiştir.²⁴ Ardından 1913'te Lahey Adalet Divanının kurulması ile devletlerarası politikada barış çalışmaları bir adım daha somutlaşmıştır.²⁵ I. Dünya Savaşı'na kadar devletlerarası politikada yapılan çalışmalar savaşın varlığını ve devamlılığını doğal olarak görmüşler ve bu temelde savaşın vahşetini düşürmeye ve sivillere saldırıları önlemeye yönelik önlemler almışlardır.

20.yy Dünya politikası güçlü koloni imparatorluklarının çöküşüne ve bağımsız devletlerin sayısının artışına tanıklık etmiştir. Liberal emperyalizm, meşruluğunu korumak adına kendi üstünlüğü ile sömürgeleri üzerinde barış düzeni vaat etmiştir; ancak 'British India' gibi denemeler self-determinasyon karşısında zayıf kalarak meşruluğunu yitirmiştir.²⁶

İngiliz sömürgesiyken bağımsızlık savaşı ile özgürlüğüne kavuşan ABD'nin giderek güçlenmesiyle birlikte 20.yy ABD'nin yüzyılı olmuş ve Pax Amerikana ifadesi kullanılmaya başlanmıştır. Barış çalışmaları açısından Wilson'un idealist fikirleri devletlerarası politikada önemli bir yere sahiptir. Wilson, barış ve Dünya'nın ortak iyiliği için ABD'nin öncülüğünde ve Milletler Cemiyeti merkezli bir Dünya düzeninin kurulması konusunda çalışmalar gerçekleştirmiş, ancak tüm çabalarına rağmen ABD Kongre'sini Milletler Cemiyeti'ne üyeliğine ikna edememiştir.²⁷ ABD'nin yalnızcılık politikası ancak II. Dünya Savaşı sırasında Pearl Harbour Saldırıları ve Almanya'nın ABD'ye savaş ilanı ile değişmiştir. Savaş sonrası ABD, Roosevelt'in öncülüğünde bir Dünya düzeni inşasına girişmiştir.²⁸

II. Dünya Savaşı insanlık tarihinin en büyük savaşı olmuş, bu durum da devletlerarası barış sisteminin daha ciddi ele alınmasına zemin hazırlamıştır. II. Dünya Savaşı galip devletlerinin, özellikle de ABD'nin yoğun çabalarıyla 1945'te BM kurulmuş ve merkezi de Newyork olarak belirlenmiştir.²⁹ Richmond, BM'nin

²³ A.g.e., s.26-28.

²⁴ A. J.R Groom, "Conflict research avant la lettre", **Peacebuilding**, Routledge Taylor Francis, Cilt 1, Sayı 2, 2013, s.174-175.

²⁵ Young, "Concepts of Peace: From to the Present", s.158.

²⁶ Richmond, Peace in International Relations, s. 27.

²⁷ Gültekin Sümer, "Amerikan Dış Politikasının Kökenleri ve Amerikan Dış Politik Kültürü", **Uluslararası İlişkiler**, Cilt 5, Sayı19, 2008, s.126-127.

²⁸ A.g.e., s.128-129.

²⁹ A.g.e., s.128.

liberal barışın en önemli mekanizması haline geldiğini belirtmiştir.³⁰ Hendrickson, ABD'nin kuruluşunda çok emek harcadığı BM'in uluslararası politikada öneminden bahsetmiş, ancak BM'nin kuruluşunda hedeflendiği kadar başarılı olamadığı eleştirisini yapmıştır. Hendrickson, 1946'da ABD'nin katkıları ile oluşturulan Uluslararası Adalet Divanı ve keyfi uygulamalarına rağmen Dünya Ticaret Örgütü'nün de Dünya barışı konusundaki katkılarına dikkat çekmiştir.³¹

1949 yılında Dünya Barış Konseyi kurulmuştur. Bu örgüt, dünya çapında 100'den fazla ülkede üyesi bulunan barış odaklı en büyük çaplı uluslararası sivil toplum örgütüdür. Antiemperyalist, demokratik, bağımsız ve bağlantısız ve savaş karşıtı bir örgüt olarak çalışmalar yürütmektedir.³²

Soğuk Savaş döneminde Bağlantısızlar Hareketi, zaman zaman savaşın eşliğinden dönen iki kutba göre daha ılımlı ve barışı destekler bir politika izlemiştir. Bu hareket yumuşama, gelişmekte olan ülkelerin yükselişi, nükleersiz bölgelerin oluşturulması ve nükleer testlere son verilmesi gibi barışçıl fikirleri savunmuştur.³³

Pax Amerika'nın oluşturulma metodu; yani ABD'nin Dünya barışını askeri güçle tesis etme çabaları hem devletlerarası politikada, hem de akademik alanda oldukça tartışmalı bir konu olmuştur. ABD istisnacılığı ve ABD'nin Pax Amerikana'nın tesisi için askeri güce bağımlı olması; barış hareketlerini ve düşüncelerini Dünya'ya yayarken askeri müdahalede bulunma, silahlanma yarışını hızlandırma gibi çelişkileri de içerisinde barındırmaktadır.³⁴ ABD ise, geçmişteki başarılarını vurgulayarak Dünya'da barışı için ABD'nin güç kullanımının gerektiğini savunmaktadır. Hendrickson, ABD'yi, Dünya barışını sağlama amacıyla gerçekleştirdiği Vietnam, Panama, Nikeragua, Afganistan ve özellikle 2003 Irak operasyonları konusunda eleştirmektedir. ABD'nin demokrasi ve insan hakları getirerek 'insani müdahale'de bulunmak yerine 'insani acı çektirme'de bulunduğunu belirtmektedir.³⁵ Hendrickson, Hitler örneğini göstererek barış için savaşa hazırlıklı

³⁰ Richmond, *Peace in International Relations*, s. 35.

³¹ David C. Hendrickson, "International Peace: One Hundred Years On", **Ethics & International Affairs**, Cilt 27, Sayı 2, 2013, s.134-135.

³² World Peace Council, *Who We Are*, **WPC** (Çevrimiçi, <http://www.wpc-in.org/about-wpc>, Erişim tarihi:6 Haziran 2015).

³³ Young, "Concepts of Peace: From to the Present", s.164.

³⁴ A.g.e., s. 161.

³⁵ Hendrickson, "International Peace: One Hundred Years On", s. 129- 140.

olmanın ve güçlü bir orduya sahip olmanın önemini kabul etmektedir.³⁶ Ancak ABD'nin tek başına askeri harcamalarının tüm Dünya'nın askeri harcamalarının neredeyse yarısı kadar olduğunu³⁷ belirterek aşırı silahlanmış bir Amerika'nın barışı silah gücü ve şiddet ile sağlamasının yarattığı hayal kırıklığı söz etmiştir. Çözüm olarak ABD'nin savaşın cazibesi yerine barışa odaklanması gerektiğini belirtmiştir.³⁸

I. Dünya Savaşı sırasında ilk kez biyolojik ve kimyasal silahlar kullanılırken³⁹; II. Dünya Savaşı sırasında ABD tarafından ilk kez atom bombası kullanılmıştır. Ardından SSCB, Fransa, İngiltere, Çin, Pakistan ve Hindistan nükleer silahlara sahip olmuşlardır. Çatışmalarda kullanılmak üzere geleneksel silahlar yerine teknolojik silahlar üretilmeye başlanmış ve ABD ile SSCB'nin öderliğinde tarihin en büyük silahlanma yarışı başlamıştır. Nükleer gücün kullanılması konusunda kurallar oluşturulmaya ve anlaşmalar yoluyla daha fazla devlet tarafından geliştirilip yaygınlaşmasının önüne geçilmeye çalışılmıştır.⁴⁰ Einstein, '*III. Dünya Savaşını bilemem ancak IV. Dünya Savaşı taş ve sopalarla yapılacaktır*' ifadesiyle nükleer silahların yıkıcılığını özetlemektedir.⁴¹

Büyük tahrip edici güçlerine rağmen, nükleer silahların caydırıcılıkları dolayısıyla barışa katkıda buldukları söylenilebilir. Burada bahsedilen barış kavramı Galtung'un bahsettiği negatif barıştır⁴² ; yani savaşın olmaması halidir. Caydırıcılık o denli etkin olmuştur ki; 1962 yılında yaşanan Küba Krizi sonrasında kriz anında iletişim amacıyla SSCB ve ABD arasında ilk kalıcı hat kurulmuş⁴³, NATO'nun 1966-1967 Stratejisi'nde gerilimi yükselterek uzlaşma politikası üzerinde durulmuş ve NATO'nun daha sonraki strateji belgelerinde de bu politika genişletilmiştir.⁴⁴ Küba Krizi, nükleer denemeler sonucu radyasyon oranının artması

³⁶ A.g.e., s.144.

³⁷ A.g.e., s.138.

³⁸ A.g.e., s.144.

³⁹ Steve Tulliu ve Thomas Schmalberger, **Coming to Terms with Security: A Lexicon for Arms Control, Disarmament and Confidence-Building**, Genova, United Nations Institute for Disarmament Research, 2003, s.37, 53.

⁴⁰ Tulliu ve Schmalberger, *Coming to Terms with Security*, s.71-78.

⁴¹ Statement by Ambassador Henk Cor van der Kwast on Thematic Debate on Nuclear Weapons (Çevrimiçi, http://www.un.org/disarmament/special/meetings/firstcommittee/68/pdfs/TD_18-Oct_CL-1_Netherlands.pdf, Erişim Tarihi: 3 Nisan 2016).

⁴² Galtung, "Violence, Peace, and Peace Research", s.167, 183.

⁴³ Tulliu ve Schmalberger, *Coming to Terms with Security*, s.140.

⁴⁴ Gregory W. Pedlow, "NATO Strategy Documents 1949-1969", **NATO**, Ekim 1997, s. XXIV. (Çevrimiçi, <http://www.nato.int/docu/stratdoc/eng/intro.pdf>, Erişim tarihi: 10 Mart 2016).

ve nükleer güç konusundaki endişeler nedeniyle 1960'lerden itibaren iç kamuoylarında tepkiler ortaya çıkmış ve bu tepkiler devletlerarasındaki politikalara etki etmiş; sonuç olarak da 1960'lar itibariyle nükleer kapasiteleri azaltma girişimleri başlatılmıştır. Young, nükleer silaha sahip olduğu halde bunu inkar eden devletlerin de Dünya barışını olumsuz yönde etkilediği eleştirisini yapmaktadır.⁴⁵ İsrail, resmi olarak nükleer silaha sahip olduğu ya da olmadığı konusunda bilgi vermemiştir; ancak çoğunluk sahip olduğuna inanmaktadır.⁴⁶

SSCB'nin dağılması silahlanma yarışının azalmasına olumlu etki yapmıştır. Gorbaçov'un Soğuk Savaş'ın sonlarına doğru gerçekleştirdiği silahsızlanma⁴⁷ sonrasında, NATO'nun 1991 Stratejik Konsepti'nde askeri birliklerin ve nükleer silahların azaltılması öngörülmüştür.⁴⁸ Ayrıca NATO savunma bütçesini azaltmıştır.⁴⁹ Soğuk Savaş süresince Doğu ve Batı bloğu lider ülkeleri kendi coğrafyalarında -bir şekilde- istikrarı sağlarken, SSCB'nin çöküşü ile tek kutuplu düzende barışı sağlama görevi ABD'ye ve BM'ye kalmıştır. Dünya barışı konusunda BM'nin etkisinin son derece sınırlı olduğu ortaya çıkmıştır: 1990'larda yaşanan Somali⁵⁰, Bosna Hersek⁵¹, Gürcistan⁵², Karabağ⁵³ çatışmalarında ve diğer pek çok örnekte BM barışı sağlama konusunda başarısız olmuştur.

1990 Körfez Savaşı ve Bosna Müdahalesi'nde görüldüğü üzere tek kutuplu düzenin lideri olarak, sadece ABD müttefiklerini örgütleme ve eyleme geçirme

⁴⁵ Young, "Concepts of Peace: From to the Present", s.165-166.

⁴⁶ Tulliu ve Schmalberger, *Coming to Terms with Security*, s.72.

⁴⁷ Young, "Concepts of Peace: From to the Present", s.166.

⁴⁸ The Alliance's New Strategic Concept 1991, NATO (Çevrimiçi, http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_23847.html, Erişim Tarihi:10 Nisan 2015).

⁴⁹ James B. Steinberg, **The Transformation of the European Defense Industry, Emerging Trends and Prospects for Future U.S.-European Competition and Collaboration**, The National Defense Research Institute, California, RAND, 1992, s.38.

⁵⁰ 1992-1993 ve 1993-1995 yılları arasında BM'nin Somali'ye gerçekleştirdiği insani operasyonlar başarısız olmuştur. Richard K. Betts, "The Delusion of Impartial Intervention", **Foreign Affairs**, Cilt 73, Sayı 6, 1994, s.30.

⁵¹ BM'in Sırbistan-Bosna Hersek çatışmaları için oluşturduğu UNPROFOR 1992'de kurulmuş ancak NATO'nun müdahalesine kadar çatışmaları önleme konusunda yetersiz kalmıştır. History, *Crossing the Rubicon*, NATO(Çevrimiçi,http://www.nato.int/docu/review/2005/issue3/english/history_pr.html, Erişim Tarihi: 14.05.2015).

⁵² Gürcistan'da Abhazya ve Güney Osetya isyanı iç savaşa dönüşmüş ve barış, Gürcistan'ın Bağımsız Devletler topluluğuna üye olmak başta olmak üzere Rusya karşısında verdiği ödünler ile sağlanmıştır. Timeline Georgia, **BBC News**, 31 January, 2012 (Çevrimiçi, http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/country_profiles/1102575.stm Erişim Tarihi: 16 Nisan 2015).

⁵³ Ermenistan, Azerbaycan toprağı olan Karabağ'ı işgal etmiştir. 10.000 kişi çatışmalarda ölmüş ve 500.000 kişi de mülteci durumuna düşmüştür. Marc A. Uhlig, "The Karabakh War", **World Policy Journal**, Cilt 10, Sayı 4, 1993, s.47-49.

kapasitesine sahiptir.⁵⁴ Bununla birlikte ABD'nin Dünya barışı konusundaki önceliğinin Avrupa ve petrol bölgeleri olduğu görülmüştür. Kitle imha silahları ve terör bağlantısı söylemleri ile 2003 Irak işgali, ABD'nin Dünya barışını sağlama konusundaki meşruluğunun sona ermesine ve ABD karşıtlığının yükselmesine neden olmuştur.⁵⁵ Suçlamalar ispatlanamamış ve Irak, Dünya barışını tehdit eden istikrarsız bir yapıya dönüşmüştür. Dönemin Fransa Cumhurbaşkanı Chirac : *'Şüphesiz terör yükselişe geçmiştir ve bunun kökeni Irak'tır. Kimsenin artık Dünya'nın daha güvenli olduğunu söyleyebileceğinden emin değilim'* diyerek ABD politikalarını eleştirmiştir⁵⁶

Atatürk küresel barış fikirleri dikkat çeken bir liderdir ve kendi döneminde barış konusuna oldukça fazla değinmiştir. Atatürk, dünya barışının bir bütün olduğunu belirtmiştir: *"Dünyada milletler bir apartmanın sakinleri gibi kabul edilir. Eğer bir apartman, sakinlerinden bazıları tarafından ateşe verilirse, diğerlerinin yangının etkisinden kurtulmasına imkân yoktur"*.⁵⁷ Atatürk, Türkiye'nin Kurtuluş Savaşı'nın sömürgeciliğe karşı zorunlu bir savaş olduğunu ve diğer devletlerle dost olma ve barış içinde yaşama amaçladıklarını belirtmiştir ve savaş karşıtlığını dile getirmiştir: *"...Harp zarurî ve hayatî olmalıdır...ulusun hayatı tehlikeye girmeyince harp bir cinayettir."*⁵⁸ Türkiye, Atatürk'ün barışçıl dış politikası çerçevesinde Milletler Cemiyeti nezdinde Hatay ve Boğazlar sorunlarını barışçıl yöntemlerle çözmüştür.⁵⁹ Atatürk'ün sömürgeciliğe karşı başarısı, Hindistan, Pakistan gibi sömürge toplumlarında Batı emperyalizmine karşı umutlarını güçlendirmiştir. Atatürk, hayatı boyunca devletlerarası barışı savunması, anti-emperyalist görüşleri ve

⁵⁴ Barry Buzan ve Gerald Sagan, "The Rise of "Lite" Powers: a Strategy for The Postmodern State", **World Policy Journal**, Cilt 3, Sayı 3, 1996, s.5.

⁵⁵ C. Akça Ataç, "Bağımsızlık Savaşçılığında Dünya Hükümdarlığına: Amerikan İmparatorluk Anlayışının Tarihsel Gelişimi", **Doğu-Batı**, Cilt 10, Sayı 42, 2007, s.121-123.

⁵⁶ İdris Bal ve Ayfer Selamoğlu: "Büyük Ortadoğu Projesi: ABD, AB, Türkiye ve Bölge", İdris Bal (der.), **21. Yüzyılda Türk Dış Politikası**, Ankara, Ankara Global Araştırmalar Merkezi, 2006 , s. 200-201.

⁵⁷ İsmet Giritli, "Atatürk ve Barış", **Atatürk Araştırma Merkezi** (Çevrimiçi, <http://www.atam.gov.tr/dergi/sayi-06/aturk-ve-baris>, Erişim tarihi: 15 Haziran 2015).

⁵⁸ Giritli, "Atatürk ve Barış"

⁵⁹ Hamze Eroğlu, "Yurtta Sulh, Cihanda Sulh", **Atatürk Araştırma Merkezi**, (Çevrimiçi, <http://www.atam.gov.tr/dergi/sayi-02/yurtta-sulh-cihanda-sulh>), Erişim tarihi: 15 Haziran 2015).

reformcu özellikleri nedeniyle 1981’de UNESCO ve BM tarafından ölümünün 100. yılında anılmıştır.⁶⁰

2. Barış Düşüncelerine Tarihsel Bakış ve Barış Kavramının Gelişimi

Barış çalışmaları, akademik alanda devletlerarası politikaya kıyasla daha geç ivme kazanarak 1900’lerde ortaya çıkmıştır. Richmond, günümüzde dahi barışın tek başına bir inceleme alanı olarak Uluslararası İlişkilerde ilgi görmediği eleştirisini yapmaktadır.⁶¹

Akademik alanda gelişimi geç ortay çıkmış olsa da, antik medeniyetlerden itibaren barış hakkında kafa yoran ve ideal barış sisteminin nasıl olması gerektiğini düşünen politikacılar, yazarlar, felsefeciler vb. olmuştur. Roma’nın ünlü şairi Virgil barış kavramına şiirlerinde sıkça yer vermiştir: Roma tarafından yönetilen bir Dünya barış düzenini savunmuş ve yöneticinin de Dünya’yı barış ile yönetmesi gerektiğini belirtmiştir. Virgil’in düşüncelerinden etkilenen Rönesans edebiyatçısı Dante de, tek bir hükümdarın yönettiği Dünya barışı düzeninden bahsetmiş ve uluslararası barış için tek ve adil bir yönetimi savunmuştur.⁶²

Pasifizm hareketi uyumsuzlukların çözümünde şiddete karşı çıkan görüşleriyle barış hareketlerine büyük katkıda bulunmuştur. 1600’lerde Hıristiyan dini inanışları nedeniyle savaş karşıtı olan quaker hareketi ortaya çıkmış ve barış kiliseleri giderek çoğalmıştır. Quaker hareketinin askerliğe ve savaşa karşı olması onların en önemli özelliği olarak görülmektedir. Quakerlar İngiltere ve Amerika’ya hızla yayılmıştır ve 17.yy sonunda sayıları 100.000’e ulaşmıştır, günümüzde de Dünya çapında 350.000 quaker bulunmaktadır.⁶³ Quaker hareketinin pozitif barış düzeninin kurulması konusunda da görüşleri mevcuttur: zencilerin ve Kızılderililerin köleleştirilmesine karşı çıkmışlar ve karşılıklı anlayışa, sevgiye ve saygıya dayanan barışçıl iletişimin

⁶⁰ The UNESCO Courier, Kasım 1981, UNESCO (Çevrimiçi, <http://unesdoc.unesco.org/images/0007/000747/074752eo.pdf>,s.4-18. Erişim tarihi: 18 Haziran 2015)

⁶¹ Richmond, Peace in International Relations, s.1-2.

⁶² Kenneth C. Sills, “The Idea of Universal Peace in The Works of Virgil and Dante”, **The Classical Journal**, Cilt 9, Sayı 6, 1914,s. 142-150.

⁶³ George Fox University, Our Namesake (Çevrimiçi, <http://www.georgefox.edu/about/history/namesake.html>, Erişim tarihi: 10 Haziran 2015).

kurulmasını savunmuşlardır. ⁶⁴ Barış kiliseleri ve benzer görüşlü küçük organizasyonlar güçlü lobicilik faaliyetlerinde bulunarak devlet politikalarına etki edebilmişlerdir. Askerlik konusunda vicdani ret hakkının insan hakları içerisinde kabul edilmesi de onların çabalarıyla gerçekleştirilmiştir.

Pasifizme bir diğer önemli katkı ise 19.yy'da şiddet içermeyen direniş fikirleri ile meşhur olan Gandhi'den gelmiştir. Sivil itaatsizlik kavramı, kendisi de sivil itaatsizlik nedeniyle hapse giren ABD'li Henry Thoreau tarafından oluşturulmuştur ve Gandhi, Thoreau'nun fikirlerinden oldukça fazla etkilendiğini dile getirmiştir.⁶⁵ Bu fikirler Gandhi öncülüğünde Hindistan'dan tüm Dünya'ya yayılmış, yakın tarihi en dikkat çeken barış akımlarından birini oluşturmuştur. Daha sonra Gandhi'nin fikirleri ABD'de Niebuhr'un pasifizmi, Dewey'in pragmatizmi ve diğer barış fikirleri ve sivil itaatsizlik ile harmanlanmıştır. Martin Luther King, sivil haklar ve nükleer karşıtlığı eylemleri için benzer bir sentez gerçekleştirmiş ve Gandhi'nin metotlarını benimsemiştir.⁶⁶

1812-1815 arasında ABD ve Britanya İmparatorluğu arasında yaşanan savaşa tepki olarak Dünya'nın ilk barış dernekleri kurulmaya başlanmıştır: 1815 yılında ABD'de Massachusetts Barış Derneği; 1816'da İngiltere'de Londra Derneği savaş karşıtı ve barış yanlısı düşünceler ile kurulmuştur. Daha sonra 1828'de Amerikan Barış Derneği ülkedeki barış yanlıları arasında bir birlik oluşturmak amacıyla William Ladd tarafından kurulmuştur.⁶⁷

Akademik alanda barış kavramı 1900'lerin ilk on yılında ABD'de örgütlenerek ortaya çıkmıştır ve Carneige bu konuda önde gelen liderlerinden biri olmuştur.⁶⁸ Carneige ve Elliot (Harvard Üniversitesi'nin 1869-1909 arası yöneticisi) ABD'nin medeniyete en büyük katkısını (o dönemlerde) savaşmayı bırakarak yaptığına inanmışlardır. Carneige ve anti-empyralist arkadaşları ABD tarafından

⁶⁴ Frederick B. Tolles "Nonviolent Contact: The Quakers and the Indians", **Proceedings of the American Philosophical Society**, Cilt 107, Sayı 2, 1963, s.93, 96-97.

⁶⁵ George Hendrick , "The Influence of Thoreau's "Civil Disobedience" on Gandhi's Satyagraha", **The New England Quarterly**, Cilt 29, Sayı 4,1956, s. 462-466

⁶⁶ Young, "Concepts of Peace: From to the Present", s.161.

⁶⁷ Peace Movements in New York: Formation of the New York Place Society, **The Advocate of Peace (1837-1845)**, Cilt 5, Sayı18/19, 1844, s.206.

⁶⁸ Hendrickson, "International Peace: One Hundred Years On", s.130.

emperyalist görüşlerin benimsenmesinin, ABD'nin sonunu getireceğini öne sürmüşlerdir.⁶⁹

Barış kavramı 1900'lerin ilk çeyreğinde Angel, Woolf, Bourgeois, Toynbee, Noel-Baker, Zimmern, Webster tarafından tartışılırken, idealizm çerçevesinde ABD başkanı Wilson⁷⁰ tarafından sıkça dile getirilmiştir. Mitrany ve Burton da idealizm ve barış bağlamında Wilson'u desteklerken⁷¹ aynı zamanda barış araştırmaları konusunda adı geçen akademisyenlerden olmuşlardır. Özellikle Burton, 1950'ler sonrasındaki barış araştırmaları ve deneyleriyle barış çalışmaları konusunda akademide öncü isimler arasında yer almıştır.⁷²

Barış kavramına katkıda bulunan bir diğer öncü akademisyen Galtung'dur. Galtung, negatif barışı savaşın ve kişisel şiddetin olmaması olarak; pozitif barışı yapısal şiddetin olmaması olarak; şiddeti de insanlara bedensel ve zihinsel potansiyellerinin gerisinde kalmaları için uygulanan etkiler olarak tanımlamıştır. Verdiği örneklerle de şiddetin ne denli geniş kapsamlı olabileceğini göstermiştir. Galtung'a göre 18. yy.da verem nedeniyle ölen bir kişinin ölümü şiddet olarak nitelendirilemez, zira hastalığın çözümü yoktur. Ancak günümüzde gelişen tıbbı ve tüm olanaklara rağmen verem nedeniyle ölen birisi şiddet kurbanıdır. Neolitik çağda yaşam uzunluğunun otuz olması şiddetin varlığını göstermezken günümüzde savaşırlara, sosyal adaletsizliğe veya her ikisine bağlı olarak yaşam süresinin otuz yıl olması şiddetin varlığını göstermektedir. Galtung, bedensel şiddet konusunda da geniş bir çerçeve çizmiştir. Ona göre bedensel zarar gören ya da öldürülen bir insan fiziksel şiddet kurbanıdır: hapse konulmuş bir insan kadar kötü ve düzensiz bir ulaşım sistemine sahip bir insan da şiddete maruz kalmaktadır. Galtung, tehdit, beyin yıkama, yalan söyleme gibi kişinin ruhsal potansiyelini düşüren durumların da şiddet olarak tanımlanacağını belirtmiştir. Hatta nükleer güç kullanımı gibi şiddet tehditlerinin de şiddet olarak nitelendirilebileceğini söylemiş ve güç dengesi doktrininin bilinçli olarak bunu elde etmek için çabaladığını belirtmiştir.⁷³

⁶⁹ A.g.e., s.132-133.

⁷⁰ Groom, "Conflict research avant la lettre", s.174.

⁷¹ Richmond, Peace in International Relations, s.21.

⁷² Groom, "Conflict research avant la lettre", s.180.

⁷³ Galtung, "Violence, Peace, and Peace Research" ,s.168-170.

20.yy'da Uluslararası İlişkiler alanında farklı fikir akımları oluşmuştur ve bu akımların barış kavramına bakış açıları birbirinden farklı olmuştur. İdealistler ve ütopyacılar barışı bireylerin ve devletlerin özgür ve varlıklı oldukları ve de tehdit edilmeden yaşadıkları sistem olarak görmektedirler. Çoğulcular, liberalistler, internasyonistler, liberal kurumsalcılar ve neo liberalistler barışı ekonomik, politik, sosyal konularda iş birliği, düzenleme ve yönetimde kurumsallaşma olarak görmektedirler. Marksistler barışı ekonomik ve sınıfsal üstünlüğün ve yapısal şiddetin bulunmaması olarak görmektedirler. Kozmopolitanizm evrensel bir şekilde devletlerin, organizasyonların ve aktörlerin uyumu olarak görmektedir ve inşacılar bu görüşleri birleştirirken devlet davranışlarına kimlikleri ve fikirleri de dahil etmişler ve realizmi temel aldıkları için de devletlerin barışı ve düzeni zayıflattıklarını iddia etmişlerdir. Realizm ise, barışı egemen devletlerarasındaki güç dengesi ve hiyerarşik sistem olarak görmektedir; müttefiklikler değer paylaşımı yerine çıkar ortaklığı üzerine kuruludur ve dolayısıyla herkes kendi çıkarının peşinden gideceği için barışı sürdürmesi de zordur.⁷⁴ Realizm ve liberalizmin karşımı olarak değerlendirilen liberal barış; demokratik ve liberal olan sosyal ve ekonomik kurumlar tarafından desteklenen ve devletler tarafından kontrol edilen bir sistemdir ve liberal barış güncel olarak en popüler barış türüdür.⁷⁵

Demokratik barış teorisi, 1980'ler sonrasında literatüre girerken sıklıkla tartışılmaya başlanmıştır. Bu teori demokratik ülkelerin savaşa daha az yöneleceği görüşünü şu şekilde açıklar: savaş maliyeti yüksek bir eylemdir ve seçimle iktidara gelen yöneticiler hem maliyeti nedeniyle hem de demokrasideki karar alma sürecinin yapısı sebebiyle kolaylıkla savaş kararı alamazlar. Bu da barışı destekler bir uluslararası sistem yaratır.⁷⁶ BM de demokratik katılımın barış ile bağlantısını sıklıkla vurgulamaktadır.⁷⁷

Soğuk Savaş sonrasında BM'de barış çalışmalarının günlük hayata etki edebilmesi için öğretilmesi gündeme gelmiştir. 1993 yılında UNESCO tarafından barış çalışmaları için görevlendirilen Adams, 'savaşın yokluğu' yerine gerçek bir

⁷⁴ Richmond, Peace in International Relations, s.9,10.

⁷⁵ A.g.e., s.13,16.

⁷⁶ Bu teori hakkında bilgi için bkz: Nazife S.P. Algül, "Barış Çalışmaları: Başlangıçtan Günümüze Değişimi", **Barış Araştırmaları ve Çatışma Çözümleri Dergisi**, Cilt 3, Sayı 1, 2015, s.90-92.

⁷⁷ Political Participation, Chapter 3(Çevrimiçi, <http://www.un.org/womenwatch/osagi/wps/publication/Chapter3.htm>, Erişim Tarihi: 3 Nisan 2016).

‘barış kültürü yaratmak’ amacıyla çalışmalar yapmıştır. Adams, sürdürülebilir barışın ve şiddet kullanmadan yaşamının öğretilmesi konusunun müfredatların oluşumunda kullanılabilmesi için örnek yollar geliştirmiştir.⁷⁸ BM, ayrıca belirli dönemleri ön plana çıkartarak barış konusunda farkındalığı arttırmaya çalışmaktadır: 1981’de 21 Eylül Uluslararası Barış günü olarak belirlenmiş, 1986 yılı ‘Barışın Uluslararası Yılı’, 2000 yılı da ‘Barış Kültürünün Uluslararası Yılı’, 2001-2010 yılları arası ‘Dünya Çocukları İçin Şiddetsizlik ve Barış Kültürü Uluslararası On Yılı’ olarak kararlaştırılmıştır.⁷⁹

Demir, çocukların, gençlerin ve yetişkinlerin istenmeyen davranışları barış eğitimi sonrasında değişeceğini söylemiştir. Eğitimi alanların hem kendileriyle hem de başkalarıyla olan çatışmalarda barışçıl çözümler üretebileceklerinden bahsederek barış eğitiminin önemini vurgulamıştır.⁸⁰ Hagar ve Mazali, Arap-İsrail çatışmalarından örnek olay çalışmaları ile on yıldır deneyimlerini Arap-Yahudi Eylem Araştırmaları Diyalogu dersinde paylaşmaktadırlar. Amaçları öğrencilere ideolojik, coğrafi ve psikolojik etmenler içerisindeki sosyal ve politik yapıların gücünü fark etmelerini sağlamak ve sonuç olarak da kimliğin ve grup kültürünün günlük yaşama nasıl etki ettiği konusunda farkındalık kazandırmaktır.⁸¹

Akademisyenlerin yanında bireysel, örgütsel, gönüllü girişimler ile gerçekleştirilen çalışmalar da barış kültürünün yaratılması ve barışın öğretilmesi konusunda öneme sahiptirler. 81 yaşındaki SuEllen Fried’in 1980’de Kansas’ta başlattığı ve daha sonra bir eyalet programına dönüşen gönüllülük hareketinde mahkumlarla iyi davranışlar ve empati kurma çalışmaları yapılmış ve normalde %50 olan tekrar suç işleme oranlarının programa katılan mahkumlarda %20’ye düştüğü görülmüştür.⁸² Bu çalışma, eğitim ile barış kültürü yaratmanın ve duyarlılığını arttırmanın mümkün olabileceğini kanıtlar niteliktedir.

Polat, Türkiye’de barış kavramı hakkında öne çıkan düşünürleri Namık Kemal, Prens Sabahaddin, Ahmed Rıza, Ziya Gökalp ve Ahmet Hamdi Başar olarak

⁷⁸ Lum, “Peace Education: Past, Present, and Future”, s.215-216.

⁷⁹ United Nations, Peace and Security(Çevrimiçi, <http://www.un.org/en/events/observances/peace.shtml>, Erişim Tarihi: 5 Haziran 2015).

⁸⁰ Semra Demir, “Türkiye’de Barış Eğitimine Bakış: Tanımlar, Zorluklar, Öneriler: Nitel İnceleme”, **Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri**, Cilt 11, Sayı 4, 2011, s.1728.

⁸¹ Lum, “Peace Education: Past, Present, and Future”, s. 216.

⁸² Lum, “Peace Education: Past, Present, and Future”, s.215-218.

ifade etmiş, ayrıca 1948 yılında İstanbul'da kurulan Avrupa ve Dünya Federasyonu Fikrini Yayma Cemiyeti'ni barış amaçlı bir örgüt olarak değerlendirmiştir. Ancak Cemiyet için: “...barışçıl ve bütünleşmiş bir dünya idealini dile getirmekle birlikte, paradoksal olarak, bir başka savaşın, Soğuk Savaş'ın açmış bulunduğu yeni ideolojik cephenin yerli bir uzantısından ibaret olma görüntüsü taşımıştır.” eleştirilerini yapan Polat, cemiyetin barışa giden yolda komünizm ile savaşı desteleyen ironik fikirlerini eleştirmiştir.⁸³

Sonuç

GPI, Soğuk Savaş sonrasında hükümetlerin silahlanmalarının istikrarlı şekilde azaldığını belirtmiştir. GPI araştırmalarına göre pozitif barışı sağlama konusunda eksik olan ülkeler silahlanmalarını kendi iç olaylarını bastırmak için kullanmaya daha fazla eğilimlidirler.⁸⁴ Bu ülkelerde ülke içerisinde pozitif barış sağlanamamaktadır ve bu durum; cinayetlerin artması, isyancı grupların eylemleri, daha ileriki boyutlarda da mülteci rakamlarının artması, terörizmin taban ve taraftar bulması gibi barışı olumsuz yönde etkileyen faktörlere dönüşmektedir. BM, ülkelerin negatif barış kurallarına uymaya olduğu gibi pozitif barış kurallarına da uymaya ikna etmeli ve hatta bu bağlamda daha kesin tedbirler almalıdır.

Barışın bir bütün olarak ele alınmamasının ve barışa yeteri kadar önem verilmemesinin sonuçlarından belki de en önemlisi mülteci sorunudur.⁸⁵ Mültecilerin barındırılması, eğitimi, sağlığı, topluma entegre edilmesi gibi mali yükler tüm dünya devletlerini olumsuz etkilemektedir. Örneğin Suriye Savaşı sonrasında büyük artış gösteren mülteciler için 2016 yılında Avusturya Gayri Safi Milli Hasıla'sının (GSMH) yüzde 0.3'ünü, İsveç yüzde 0.9'unu, Türkiye 2014 yılında GSMH'sinin 0.8'ini ayırmak durumunda kalmıştır. OECD, 2016-2017 yılları arasında mülteciler nedeniyle ihtiyaç duyulan paranın Avrupa ekonomilerinin GSMH'sinin yüzde 01-

⁸³ Necati Polat, “Türkiye’de Barış Düşüncesi”, *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 4, Sayı 14, 2007, s. 217,245,246.

⁸⁴ Global Peace Index 2015, s.3.

⁸⁵ Ülkelere göre mülteci rakamları için bkz: Net Migration (Çevrimiçi, <http://data.worldbank.org/indicator/SM.POP.NETM>, Erişim Tarihi: 10 Mart 2016).

0.2'si kadar olacağını tahmin etmektedir.⁸⁶ Mülteci rakamları Ortadoğu ve Kuzey Afrika'daki artan silahlı çatışmalar ile giderek artmaktadır: örneğin Suriye nüfusunun %43'ünün, Sudan nüfusunun %13'ünün çatışmalar nedeniyle yer değiştirmek durumunda kaldığı tahmin edilmektedir.⁸⁷ Giderek artan mülteci rakamları mültecilerin göç ettikleri ülkelerde giderek artan ekonomik yük anlamına gelmektedir.

Son 8 yılda çatışmaların artışı ve dünyanın giderek daha az istikrarlı bir hale gelmesi barış çalışmalarının uluslararası ve toplumsal düzeyde artırılmasının öncelikli ihtiyaç olduğu görülmektedir. Barışın sadece negatif barışı kapsayacak şekilde düşünülmesinin tehlikeli sonuçları (özellikle 2015 ve 2016'da artış gösteren) Paris'ten İstanbul'a, Lahor'dan Brüksel'e yüzlerce kişinin öldüğü ve binlerce kişinin yaralandığı terör olayları yoluyla deneyimlenmektedir.⁸⁸ Terör artık Ortadoğu ve Afrika ülkelerinden dışarı açılmış, güvenli görülen ülkelerin içerisine girmiştir. Sorunun çözümü için silahlanmaya ayrılan dünya ekonomisinin %13'ünün makul bir kısmı, örneğin %1'lik bir bölümü barış bilincinin oluşturulmasına ayrılarak bir başlangıç yapılabilir.

Son yıllarda yaşanan gerginlikler nedeniyle Avrupa, Kuzey Amerika ve Asya-Pasifik Ülkeleri haricindeki ülkeler GSMH'lerinde silahlanmaya ayırdıkları oranları arttırmışlardır.⁸⁹ Bununla birlikte; Soğuk Savaş döneminde görüldüğü üzere, silahlanma oranlarını attırmak sadece ülkeler arası silah rekabetini arttıracaktır, ancak bu durumun pozitif barışın kurulmasına olumlu bir etkisi olmayacaktır. Günümüz sorunları ise ancak negatif barışın yanında pozitif barışın da tesis edilmesi ile çözümlenebilir ve çözüm barış eğitimi ile mümkündür.

⁸⁶Migration Policy Debates, 8 Kasım 2015, s.1. (Çevrimiçi, <http://www.oecd.org/migration/How-will-the-refugee-surge-affect-the-European-economy.pdf>, Erişim Tarihi: 27 Mart 2016).

⁸⁷ Global Peace Index 2015, s.21.

⁸⁸ Taj Hashmi, "Islamist Terror In The East And West: Lahore, Paris, Brussels And Beyond", 30 Mart 2016 (Çevrimiçi, <http://www.countercurrents.org/hashmi300316.htm>, Erişim Tarihi: 3 Nisan 2016).

⁸⁹ Global Peace Index 2015, s.15.

KAYNAKÇA

Algül, Nazife S.P.: “Barış Çalışmaları: Başlangıçtan Günümüze Değişimi”, **Barış Araştırmaları ve Çatışma Çözümleri Dergisi**, Cilt 3, Sayı 1, 2015, s.85-106.

Ataç, C. Akça: “Bağımsızlık Savaşçılığında Dünya Hükümdarlığına: Amerikan İmparatorluk Anlayışının Tarihsel Gelişimi”, **Doğu-Batı**, Cilt 10, Sayı 42, 2007, s.111-126.

Bauer, Laurie ve Bauer, Winifred: “Playing with Tradition”, **Journal of Folklore Research**, Cilt 44, Sayı 2/3, 2007, s.185-203.

Betts, Richard K.: “The Delusion of Impartial Intervention”, **Foreign Affairs**, Cilt 73, Sayı 6, 1994, s.20-33.

Bradley, K. R. : “İnceleme: Paul Petit ve James Willis, Pax Romana”, *The Classical Journal*, Cilt 75, Sayı 1, 1979, s.67-69.

Buzan, Barry ve Sagan, Gerald: “The Rise of “Lite” Powers: a Strategy for The Postmodern State”, **World Policy Journal**, Cilt 3, Sayı3, 1996, s.1-10.

Demir, Semra: “Türkiye’de Barış Eğitime Bakış: Tanımlar, Zorluklar, Öneriler: Nitel İnceleme”, **Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri**, Cilt 11, Sayı 4, 2011, s. 1727-1745

Eroğlu, Hamze: “Yurtta Sulh, Cihanda Sulh”, **Atatürk Araştırma Merkezi**, <http://www.atam.gov.tr/dergi/sayi-02/yurtta-sulh-cihanda-sulh>, Erişim tarihi: 15 Haziran 2015.

Galtung, Johan: “Violence, Peace, and Peace Research”, **Journal of Peace Research**, Cilt 6, Sayı 3, 1969, s.167-191.

George Fox University, Our Namesake, <http://www.georgefox.edu/about/history/namesake.html>, Erişim tarihi: 10 Haziran 2015.

Giritli, İsmet: “Atatürk ve Barış”, **Atatürk Araştırma Merkezi**, <http://www.atam.gov.tr/dergi/sayi-06/ataturk-ve-baris>, Erişim tarihi: 15 Haziran 2015.

Global Peace Index 2015, **Institute for Economics & Peace**, Measuring Peace, Its Causes and Its Economic Value, <http://economicsandpeace.org/wp->

content/uploads/2015/06/Global-Peace-Index-Report-2015_0.pdf, Erişim Tarihi:10 Mart 2016

Gregory W. Pedlow, “NATO Strategy Documents 1949-1969” , **NATO**, Ekim 1997, s. XXIV. <http://www.nato.int/docu/stratdoc/eng/intro.pdf> , Erişim tarihi: 10Mart2016.

Groom, A. J.R: “Conflict research avant la lettre”, **Peacebuilding**, Routledge Taylor Francis, Cilt 1, Sayı 2, 2013, s. 173-185.

Hashmi, Taj: “Islamist Terror In The East And West: Lahore, Paris, Brussels And Beyond”, 30 Mart 2016, <http://www.countercurrents.org/hashmi300316.htm>, Erişim Tarihi: 3 Nisan 2016.

Hegre, Havard v.d.: “Predicting Armed Conflict, 2010–2050”, **International Studies Quarterly**, Cilt 52, Sayı7, 2013, s.1-21.

Hendrick, George: “The Influence of Thoreau's "Civil Disobedience" on Gandhi's Satyagraha”, **The New England Quarterly**, Cilt 29, Sayı 4,1956, s. 462-471.

Hendrickson, David C.: “International Peace: One Hundred Years On”, **Ethics & International Affairs**, Cilt 27, Sayı 2, 2013, s.129-146.

History, Crossing the Rubicon, **NATO**, http://www.nato.int/docu/review/2005/issue3/english/history_pr.html, Erişim Tarihi: 14.05.2015.

İdris Bal ve Ayfer Selamoğlu: “*Büyük Ortadoğu Projesi: ABD, AB, Türkiye ve Bölge*”, İdris Bal (der.), **21. Yüzyılda Türk Dış Politikası**, Ankara, Ankara Global Araştırmalar Merkezi, 2006

Lum, Jeannie: “Peace Education: Past, Present, and Future”, **Journal of Peace Education** , Cilt 11, Sayı 3, 2013, s. 215-229.

Migration Policy Debates, 8 Kasım 2015, s.1. <http://www.oecd.org/migration/How-will-the-refugee-surge-affect-the-European-economy.pdf>, Erişim Tarihi: 27 Mart 2016

Momigliano, Arnaldo: “The Peace of the Ara Pacis”, **Journal of the Warburg and Courtauld Institutes**, Cilt5, 1942, s. 228-231.

Peace Movements in New York: Formation of the New York Place Society, **The Advocate of Peace (1837-1845)**, Cilt 5, Sayı18/19, 1844, s.205-209.

Polat, Necati: “Türkiye’de Barış Düşüncesi”, **Uluslararası İlişkiler**, Cilt 4, Sayı 14, 2007, s. 217-253.

Political Participation, Chapter 3, UN,
<http://www.un.org/womenwatch/osagi/wps/publication/Chapter3.htm>, Erişim Tarihi:
3 Nisan 2016

Richmond, Oliver: **Peace in International Relations**, Newyork, Routledge Taylor Francis, 2008

Sander, Oral: **Siyasi Tarih, İlk Çağlardan 1918’e**, Ankara, İmge Kitabevi, 2005

Sills, Kenneth C.: “The Idea of Universal Peace in The Works of Virgil and Dante”, **The Classical Journal**, Cilt 9, Sayı 6, 1914,s. 139-153.

Statement by Ambassador Henk Cor van der Kwast on Thematic Debate on Nuclear Weapons,
http://www.un.org/disarmament/special/meetings/firstcommittee/68/pdfs/TD_18-Oct_CL-1_Netherlands.pdf, Erişim Tarihi: 3 Nisan 2016

Steinberg, James B.: **The Transformation of the European Defense Industry, Emerging Trends and Prospects for Future U.S.-European Competition and Collaboration**, The National Defense Research Institute , California, RAND, 1992

Sümer, Gültekin:“Amerikan Dış Politikasının Kökenleri ve Amerikan Dış Politik Kültürü “, **Uluslararası İlişkiler**, Cilt 5, Sayı19, 2008, s.119-144.

T.C. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, 1970–2015 Yılları Arasında Ceza İnfaz Kurumlarında Bulunanların Aylara Göre Dağılımı,
http://www.cte.adalet.gov.tr/menudekiler/istatistikler/yeni_yillar.asp, Erişim tarihi:
20 Haziran 2015

T.C. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, Bazı Suç Gruplarına Göre Dağılımı, <http://www.cte.adalet.gov.tr/>, Erişim tarihi: 20 Haziran 2015

The Allience’s New Strategic Concept 1991
http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_23847.html, Erişim Tarihi:10
Nisan 2015

The UNESCO Courier, Kasım 1981,
<http://unesdoc.unesco.org/images/0007/000747/074752eo.pdf>,s.4-18. Erişim tarihi:
18 Haziran 2015.

Themnér, Lotta ve Wallenstein, Peter: “Armed Conflicts, 1946-2013”, **Journal of Peace Research**, Cilt 51, Sayı 4, 2014, s.541-554.

Timeline Georgia, BBC News, 31 January, 2012,
http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/country_profiles/1102575.stm Erişim Tarihi: 16 Nisan 2015

Tolles, Frederick B.: “Nonviolent Contact: The Quakers and the Indians” ,
Proceedings of the American Philosophical Society, Cilt 107, Sayı 2, 1963, s.93-101.

Tulliu, Steve ve Schmalberger, Thomas: **Coming to Terms with Security: A Lexicon for Arms Control, Disarmament and Confidence-Building**, Genova, United Nations Institute for Disarmament Research, 2003

Uhlig, Marc A.:“The Karabakh War”, **World Policy Journal**, Cilt 10, Sayı 4, 1993, s.47-52.

United Nations, Peace and Security,
<http://www.un.org/en/events/observances/peace.shtml>, Erişim Tarihi: 5 Haziran 2015.

World Peace Council, Who We Are, <http://www.wpc-in.org/about-wpc>, Erişim tarihi:6 Haziran 2015.

Young , Nigel: “Concepts of Peace: From to the Present”, **Ethics & International Affairs** , Cilt 27, Sayı2, 2013, s.157-173.